

Politiet som forebygger på Facebook

En teoretisk oppgave

**BACHELOROPPGAVE (BOPPG30)
Politihøgskolen
2020**

Kand.nr : 689
Antall ord: 5674

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	3
1.1 Bakgrunn	3
1.2 Valg av problemstilling	3
1.3 Avgrensning.....	4
1.4 Begrepsavklaring	5
1.4.1 Sosiale medier.....	5
1.4.3 Facebook.....	5
1.4.4 Forebyggende politiarbeid	5
1.5 Oppgavens oppbygging	5
2.0 Metodisk forankring	6
2.1 Valg av metode.....	6
2.2 Forforståelse	7
2.3 Valg av pensum	7
2.4 Kildekritikk.....	8
3.0 Teori og drøfting	9
3.1 Historisk forankring.....	9
3.2 Forebyggende politiarbeid.....	10
3.2.1 Lokalorientert politiarbeid	11
3.2.2 Lokalorientert politiarbeid på Facebook.....	11
3.3 Kunnskapsbasert politiarbeid på Facebook	13
3.3.1 Holdningskampanjer som en del av lokalorientert politiarbeid.....	13
3.4 Etske utfordringer ved forebygging på Facebook	15
3.4.1 Potensialet for overvåkning	16
3.5 Hvor vellykket er forebyggingen på Facebook?.....	16
4.0 Avslutning	17
5.0 Referanser	19

1.0 Innledning

1.1 Bakgrunn

I 2018 slo Politidirektoratet fast at forebygging skal være politiets primærstrategi for å få ned kriminaliteten (Politidirektoratet, 2018). Etter min mening ble dette målet godt gjenspeilet i undervisningen i første studieår ved Politihøgskolen. Å være proaktiv og handle i forkant var en rød tråd i de alle fleste fag: forebyggende inndragning av midler, forebyggende beslag av førerkort, forebyggende samtaler, forebyggende patruljering og så videre. På grunn av dette hadde jeg store forventinger til det forebyggende arbeidet i praksis. Særlig det forebyggende arbeidet rettet mot barn og unge, var jeg spent på å se.

I andre studieår fikk jeg oppleve nettopp hvordan teori ble omsatt til praksis. Politidistriktet jeg hadde praksis i, brukte strategier, metoder og virkemidler jeg hadde lest om i første studieår. Hvilken utopi var dette? Teori og praksis i den skjønneste forening!

Ungdomsklubber (ja, de eksister fortsatt), skoler og andre arenaer hvor barn og unge oppholdt seg, ble besøkt jevnlig. Tiltak ble loggført, analysert og evaluert. Unge i risiko-sonen for å begå lovbrudd ble fanget opp og innkalt til bekymringsamtale¹. Kriminelle ungdomsgjenger ble fanget opp, før de rakk å finne på noe særlig dumt. Distriktet var enkelt og greit skikkelige gode på den tradisjonelle forebyggingen. Jeg var imponert.

Men det er ikke bare innsatsen rundt den tradisjonelle forebyggingen av ungdomskriminalitet som gjelder lenger. Internett og alle dets muligheter har for lengst gjort sitt inntog i dagliglivet, også i kriminalitetsbildet. I løpet av mitt praksisår fikk jeg inntrykk av at det ikke var like god kontroll på det forebyggende arbeidet på internett. Alt det som fungerte så godt i det tradisjonelle forebyggende arbeidet, hadde ikke kommet i gang på den «nye» digitale arenaen.

1.2 Valg av problemstilling

«Politiet som forebygger på Facebook; hvilke muligheter og utfordringer ligger i å driver forebyggende arbeid på Facebook?»

¹ Bekymringsamtalen er en samtale hvor man snakker med unge og deres foresatte om risikoatferd. Samtalen skal ha en ansvarliggjørende effekt, hvor målet er å forebygge fremtidig kriminell adferd hos den unge.

Som tidligere nevnt ble jeg i praksisåret mitt interessert i hva politiet gjør for å forebygge kriminalitet gjennom sosiale medier. Sosiale medier er en ny dupperings som helt klart kan være et godt forebyggende verktøy, men noen bruksanvisning følger ikke med i boksen. Videre ønsker jeg å se på mulighetene og utfordringene politiet møter i det forebyggende arbeidet på Facebook. Jeg har valgt å se på denne formen for forebygging i et lokalorientert perspektiv.

1.3 Avgrensning

Oppgaven kommer til å fokusere på politiets forebyggende arbeid på Facebook rettet mot ungdom. Videre i oppgaven vil jeg bruke begrepet ungdom om personer i alderen 13 til 18 år, fordi Ungdata undersøkelsene jeg bruker for å belyse unge sine vaner på nett, retter seg mot denne gruppen.

Oppgaven vil begrense seg til å omhandle politiets åpne tilstedeværelse på Facebook, hvor siktemålet er å drive forebyggende arbeid. Politiets skjulte tilstedeværelse på nett, med henblikk på etterforskning, etterretning og lignende fagfelt vil ikke bli drøftet i denne oppgaven. Synlighet på politiets offisielle sider vil heller ikke bli omfattet av oppgaven.

Samarbeid med andre etater, og mulighetene som ligger i dette, vil ikke blir nærmere undersøkt. På samme tid er det viktig å presisere at tverrfaglig samarbeid med barnevern, skole og andre lokale aktører er helt sentralt i politiets forebyggende arbeid. Trolig er samarbeid med andre etater nøkkelen til vellykket forebygging. Jeg ønsker likevel å se på problemstillingen fra politiets perspektiv, og fokusere på hva politiet som enkeltaktør kan gjøre i det forebyggende arbeidet på Facebook.

Politiet er tilstede på en rekke sosiale medier, jeg har valgt å sentrere oppgaven rundt politiets forebyggende innsats på Facebook. Valget er tatt på grunnlag av at politiet har vært tilstede på Facebook i noe tid nå, og dermed foreligger det litteratur på området. Facebook har en rekke ulike funksjoner. I oppgaven vil jeg fokusere på aktiviteten som skjer på politiets «Facebookside». Jeg vil ikke undersøke chattefunksjonen til Facebook: Messenger, nyhetsstrømmen² eller lukkede grupper hvor politiet er med som anonym deltager.

² Nyhetsstrømmen er startsidene på Facebook, hvor man har mulighet til å kommentere, like eller dele andre sine oppdateringer.

1.4 Begrepsavklaring

1.4.1 Sosiale medier

Sosiale medier er nettsider og applikasjoner som legger til rette for at brukeren kan skape og dele eget innhold i et sosialt nettverk på internett. I følge Aalen og Enli (2018) har sosiale medier endret måten vi kommuniserer på, både i hverdagen og i jobbsammenheng. Sosiale medier kan brukes til å holde kontakten med venner og bekjente, men også til nyhetsformidling, markedsføring og offentlig informasjon. Et typisk trekk ved sosiale medier at grensen mellom det private og det offentlige, er uklar (Aalen & Enli, 2018).

1.4.3 Facebook

Facebook er det største sosiale mediet internasjonalt og i Norge. Per 2017 hadde Facebook 3,4 millioner registrerte brukere i Norge, over 18 år. 300 000 unge mellom 13 og 18 år kommer i tillegg til dette. Målinger viser at 8 av 10 bruker Facebook daglig. Samlet sett gir dette belegg for å si at Facebook er en plattform hvor man potensielt kan nå ut til mange mennesker. I løpet av de siste årene har antallet eldre brukere økt, mens antallet nyregistrerte unge har gått noe ned (Aalen & Enli, 2017) En redegjørelse for endringen i Facebooks demografi kommer senere i oppgaven.

1.4.4 Forebyggende politiarbeid

Forebyggende politiarbeid består av de tiltak som settes inn for å hindre at det begås kriminalitet. Begrepet har stor elastisitet, og kan i teorien kobles til alt som kan tenkes å ha en positiv innvirkning på kriminaliteten. Det finnes flere strategier for hvordan man best kan forebygge kriminalitet. Disse er ofte knyttet til ulike tanker om hvordan prosesser og mekanismer fungerer sammen, samt tanker om hvilke mål som skal oppnås (Gundhus, 2016, s. 179-180).

1.5 Oppgavens oppbygging

Først vil jeg forankre oppgaven metodisk, ved å vise til aktuell metode og hva som er bakgrunnen for valg av denne. I samme moment vil jeg gjennomgå valg av kilder og bruk av kildekritikk. Videre vil jeg gi en kort innføring i politiets forebyggende arbeid i et historisk perspektiv, hvor man etterhvert kommer til politiets tilstedeværelse på internett. Ved å presentere relevant teori og drøfte denne gjennomgående i oppgaven, vil jeg søke å belyse ulike sider av politiets forebyggende arbeid på Facebook. Jeg vil se på både muligheter og

utfordringer som springer ut fra politiets forebyggende arbeid. Avslutningsvis vil jeg oppsummere sentrale poenger i oppgaven.

2.0 Metodisk forankring

2.1 Valg av metode

Når man undersøker en problemstilling bruker man metode som redskap for å innhente data og informasjon som omhandler tema man vil se nærmere på (Dalland, 2017, s.52). Det finnes hovedsakelig to metoder for innhenting av data: kvalitativ og kvantitativ metode. Disse metodene gir ulike perspektiver på samme sak, derfor er det viktig å være seg bevisst metoden man velger når man foretar informasjonsinnhenting.

Kvantitativ metode sammenfatter tall i målbare enheter. Resultatene blir enkelte ganger omtalt som «harde» data som «teller» et eller annet (Dalland, 2017, s.53). På den andre siden av de «harde» dataene, finner vi de «myke» dataene som kommer fra en kvalitativ undersøkelse. Kvalitative data kan samles inn ved blant annet dybdeintervjuer av personer som har god kunnskap om det aktuelle tema. Bruk av denne metoden vil gi et bedre innblikk i meninger og subjektive opplevelser, enn hva kvantitativ metode kan tilby (Dalland, 2017, s. 53).

På grunn av oppgavens omfang har jeg valgt å bruke foreliggende litteratur, både av kvalitativ og kvantitativ karakter. Ved å kombinere disse to metodene ønsker jeg å fange opp ulike aspekter ved politiets forebyggende innstas på sosiale medier (Dalland, 2017, s. 52). De kvantitative dataene vil jeg bruke for å se på enheter som lar seg tallfeste, for eksempel hvor mange unge som bruker sosiale medier hver dag. De kvalitative dataene gir et mer inngående bilde av hvordan de unge oppfører seg på sosiale medier.

Alternativet til å bruke allerede publisert litteratur, er å innhente informasjon selv. Resultatet ville da ha blitt en empirisk oppgave. Ved empirisk arbeidsmetode ville man fått enda mer relevant og spisset informasjon, som trolig ville ha gitt et dypere innblikk i tematikken. Data man har samlet inn selv er å anse som primærinformasjon. Denne må som regel behandles og tolkes før den kan brukes. Sekundærkilder, som jeg har valgt å benytte i denne oppgaven, inneholder allerede bearbeidede data, som er sammenfattet i en utgivelse av et slag (Dalland, 2017, s. 163).

2.2 Forforståelse

Som menneske er det naturlig å ha tanker om det man skal undersøke, en forforståelse av tema. Man kan også allerede ha kommet til slutninger med negativt fortegn, såkalte fordommer. Det er enkelt å bli oppmerksom på de ting og opplysninger som kan bekrefte vår forforståelse. Om man ikke er bevisst på denne snarveien i hjernen, kan det i verste fall føre til at man overser det som strider imot de forutinntatte tankene. Første bud for ikke å gå rett i bekreftelsesfellen er å bli oppmerksom på, og redegjøre for, forforståelsen, og hva denne kan ha å si for oppgaven (Dalland, 2017, s. 58).

Som politistudent har jeg i løpet av mitt praksisår sett politiets arbeid med kriminalitetsforebygging rettet mot ungdom. Jeg har gjort meg opp noen tanker om hva som er bra, og hva som kunne ha vært bedre. Jeg har sett at det ikke er noen enhetlig praksis når det kommer til forebygging på sosiale medier. Min opplevelse er at kvaliteten i stor grad avhenger av «ildsjeler», som tar et større ansvar for det forebyggende arbeidet enn deres stillingsbeskrivelse krever.

Videre er jeg også farget av å være av generasjonen som har vokst opp med sosiale medier. For meg, og mange andre, er sosiale medier en naturlig del av daglig kommunikasjon. Jeg ser politiets inntreden på sosiale medier som helt nødvendig for at de skal kunne fortsette å utføre samfunnsoppdraget sitt på en god måte. Jeg tror at en av suksessfaktorene er å være til stede for publikum der hvor de oppholder seg. På tross av min egen positive holdning til politiets inntog på sosiale medier, må jeg evne å se på tema med et kritisk blikk (Dalland, 2017, s. 58).

2.3 Valg av pensum

For å finne relevante kilder til oppgaven har jeg brukt søkemotoren Oria. Denne sammenfatter treff i Politihøgskolens bibliotek, i tillegg til alle universitets- og høyskolebibliotek i Norge. Jeg har søkt etter litteratur og forskning som omhandler politiet på sosiale medier, unges bruk av sosiale medier og politiets forebyggende arbeid. Litteraturen som vil blir referert til i oppgaven er valgt på grunnlag av en vurdering av dens relevans knyttet til problemstillingen min.

2.4 Kildekritikk

Kildekritikk er prosessen hvor man vurderer relevans, gyldighet og holdbarhet på de kildene man har funnet. Kartleggingsarbeidet forteller i hvilken grad litteraturen lar seg bruke for å belyse problemstillingen (Dalland, 2017, s. 158-159). Dalland skriver videre at det er særlig viktig å være oppmerksom på at litteraturen er tilstrekkelig oppdatert når man undersøker et fagfelt i stor endring, som for eksempel digital utvikling (Dalland, 2017, s. 158).

Oppmerksomhet rundt forfatterens intensjon med gitt tekst, er sentralt i kildekritikken (Dalland, 2017, s. 161). I nettaviser, eller lignende, finner man ofte artikler som ikke er basert på forskning, dette være seg debattinnlegg eller artikler hvor personlige meninger blir presentert. I disse tilfellene er det særlig viktig å være oppmerksom på eventuelle økonomiske eller politiske insentiver for å fremme et bestemt budskap. Etter en vurdering av dette har jeg likevel valgt å bruke noen artikler som ikke er forskningsbaserte, for å få frem tidsriktig og oppdatert informasjon.

For å se på hvilken retning politikerne sender politiet i, har jeg sett på sentrale styringsdokumenter utgitt av Stortinget eller Politidirektoratet. Disse dokumentene fra myndighetene er til en viss grad preget av politiske mål eller ideologier. Likevel er det ofte tverrpolitisk enighet om de lange linjene i norsk politikk. Derfor har jeg lagt disse dokumentene til grunn for å se på utvikling av strategier for forebyggende arbeid over tid. For eksempel vil strategiplaner fra Politidirektoratet være med på å si noe om hvilken retning de ønsker at politiet skal ta fremover på internett.

Litteraturen som er valgt for å belyse forebyggende arbeid er skrevet av anerkjente forskere innenfor sitt området. Noe av litteraturen er skrevet for en tid tilbake, tross dette er den relevant fordi politiet fortsatt jobber etter de samme modellene som da litteraturen ble skrevet.

Oppgaven skal undersøke hvordan politiet på Facebook kan ha en forebyggende effekt mot at unge begår kriminalitet. Følgelig må jeg innhente data som omhandler barn og unge sine vaner på nett. Det er viktig at dataen er relevant, det vil si at den faktisk kan si noe om problemstillingen (Dalland, 2017, s. 158). Ungdata er en elektronisk selvrapporteringsstudie som tilbys gratis til alle landets kommuner og fylkeskommuner. Undersøkelsen gjennomføres ved at skolelever på ungdomstrinnet og i videregående opplæring svarer på spørsmål om ulike

sider av livet sitt (Oslomet, 2016). Ungdata gir dermed et godt og bredt inn blikk i hvordan dagens unge har det.

Unge som ikke går på skole faller utenfor undersøkelsen. Det at de mest marginaliserte i samfunnet ikke får muligheten til å svare på undersøkelsen, er en mulig feilkilde. Andre feilkilder i forbindelse med selvrapporteringsstudier kan være at intervjuobjektet ikke svarer sannferdig, dette kan ha en rekke forklaringer: alt fra tabubelagte temaer, (selv om undersøkelsen er anonym) til at intervjuobjektene misforstår spørsmålene. Jeg ser derfor muligheten for at svarene ikke gir et fullstendig bilde, men trolig vil ikke anonym rapportering av skjermtid og bruk av sosiale medier være et område hvor mørketallene er særlig store.

3.0 Teori og drøfting

3.1 Historisk forankring

I 350 år har politiet arbeidet for å opprettholde ro og orden i samfunnet (Ellefsen & Larsson, 2014, s. 30). I tidligere tider brukte man i stor grad kontroll av borgerne som virkemiddel for å oppnå dette målet (NOU 2009:12). På 1960- og 70-tallet fant et kriminalpolitisk skifte sted, og «kontroll-tankegangen» ble byttet ut med fokuset på at politiet skulle tjene publikum og forebygge kriminalitet ved hjelp av samarbeid. På samme tid ble politiet sentralisert og spesialisert, og mistet med dette mye av publikumskontakten (Lie, 2015, s. 184).

For å motvirke den uheldige effekten av sentraliseringen, ønsket myndighetene en sentral administrasjon av politiet, men at utetjenesten skulle forbli desentralisert (Lomell, 1994, s. 5). Dette ble senere kalt for nærpolitimodellen (Balvig & Holmberg, 2004, s. 15). Det var tenkt at desentraliseringen skulle bidra til god lokalkunnskap, som igjen ville gjøre det lettere for politiet å være i forkant av kriminaliteten (Lie, 2015, s. 19). Hva politiet gjør for å være i forkant vil variere utfra hva man ønsker å forebygge, og hvem man ønsker å rette det forebyggende arbeidet mot.

Uansett innhold i det forebyggende arbeidet, er det sentralt at man når ut til ønsket målgruppe (Erstad, 1997, s. 78). I en undersøkelse gjort av SSB i 2017 svarer to av tre nordmenn i aldersgruppen 16 til 79 år at de bruker sosiale medier hver, eller nesten hver, dag (SSB, 2017). Ungdata undersøkelsen i 2019 viser at også de yngste blant oss bruker mye tid foran

skjerm, og da særlig på sosiale medier. De fleste bruker mellom to og fire timer, og en av tre bruker mer enn fire timer om dagen foran en skjerm (Bakken, 2019, s. 59).

Publikum oppholder seg altså en hel del på nett, og som en logisk konsekvens av dette må også politiet være tilstede på denne flerfoldige arenaen. Både politiets virksomhetsstrategi og digitaliseringsstrategi lister opp krav til utnyttelse av informasjon og teknologi i forbindelse med det forebyggende arbeidet på nett. Politiet skal i tillegg levere tilgjengelige polititjenester av høy kvalitet, være tilstede og skape trygghet i det digitale rom (Politiet, 2018, s. 2)

3.2 Forebyggende politiarbeid

Forebyggende politiarbeid er det arbeidet politiet gjør for å forhindre uønsket kriminalitetsutvikling og påvirke holdninger og adferd i befolkningen. Arbeidet skal være planmessig og systematisk (KRIPOS, 2015, s. 13). Gundhus fremholder at forebyggingsbegrepet nærmest har uendelig elastisitet, og at det meste politiet gjør kan kategoriseres som «forebyggende politiarbeid» (Gundhus, 2016, s. 179). Tross denne elastisiteten kan man si at det finnes en smal og en bred definisjon av forebygging. Den smale definisjonen omfatter tiltak som virker direkte kriminalitetsreducerende, mens den brede tar med alle tiltak som kan sies å ha en indirekte positiv virkning på kriminalitetsutviklingen (Gundhus, 2016, s. 179).

Grunnlaget for de tre hovedstrategiene for forebyggende politiarbeid er basert på ulike ideologier og ulik forståelse av kriminalitet. Personorientert-, situasjonell- og lokalorientert forebygging legger ulik vekt på de bakenforliggende årsakene til kriminalitet, og de svarer på forskjellige aspekter ved spørsmålene om hvordan og hvorfor kriminalitet oppstår og begås. Strategiene brukes ikke utelukkende, det vil ofte være hensiktsmessig å kombinere to eller flere av strategiene (Lie, 2015). I det videre vil jeg gi en kort beskrivelse av personorientert- og situasjonell forebygging, før jeg går over til å fokusere på politiets tilstedeværelse på Facebook i et lokalorientert perspektiv.

Personorientert forebygging søker å påvirke de bakenforliggende årsakene til at noen begår kriminalitet (Lie, 2015, s. 74) Strategien innebærer blant annet kartlegging av beskyttelses- og risikofaktorer i den unge sitt liv. Problemene er ofte sammensatt, og dermed blir samarbeid med andre aktører sentralt for å lykkes (Lie, 2015, s. 81). Både kartlegging av risiko og

samordning av tiltak kan være utfordrende på internett, da man ikke kan være sikker på motpartens identitet.

Situasjonell forebygging er en strategi som fokuserer på å redusere muligheten til å begå kriminalitet. Denne strategien fokuserer ikke på bakenforliggende årsaker, men søker å finne praktiske løsninger på konkrete problemer her og nå (Lie, 2015, s. 244). Et eksempel på situasjonell forebygging på internett er Kripos sitt «STOPP filter» som advarer om at man er i ferd med å gå inn på en nettside med ulovlig innhold (Politiet, u.å.).

3.2.1 Lokalorientert politiarbeid

Lokalorientert politiarbeid er en forebyggende strategi hvor politiet ønsker å involvere lokalsamfunnet i arbeidet med å forebygge og løse kriminalitetsproblemer. I en nordisk kontekst blir lokalorientert politiarbeid ofte omtalt som nærpoliti (Gundhus, 2016, s.188-189). Skorgan trekker frem tre prinsipper som er grunnleggende for å lykkes med strategien: å involvere lokalsamfunnet, å arbeide med problemløsning og å desentralisere politiressursene (Skogan, 2006, s. 28). Produktet av vellykket lokalorientert politiarbeid er stor grad av tillit mellom politi og publikum, og en økning i den opplevde og faktiske tryggheten til publikum (Aas, Runhovde, Strype & Bjørge, 2010). En bieffekt av dette igjen er at politiets legitimitet som samfunnsinstitusjon styrkes. Videre vil jeg undersøke hvilke muligheter og utfordringer som ligger i å arbeide lokalorientert med kriminalitetsforebygging på Facebook.

3.2.2 Lokalorientert politiarbeid på Facebook

Facebook er som tidligere nevnt et sosialt medium som egner seg for en-til-mange-kommunikasjon, hvor en aktør potensielt kan nå ut til svært mange på samme tid (Aalen & Enli, 2018, 14. mai). Når politiet tar i bruk Facebook for kommunisere med publikum er en heldig effekt at publikum føler seg involvert i politiets kriminalitetsforebyggende arbeid. Enda mer involvert vil de nok føle seg om de får en opplevelse av at politiet lytter til deres innspill, eller eventuelle bekymringer. Ved å lytte til publikum vil politiet kunne plukke opp holdninger, tanker eller ideer som er relevante for etatens utførelse av samfunnsoppdraget (Staude & Marthinsen, 2013).

En utfordring ved å kommunisere med publikum på Facebooksider er at politiet for det meste gjør bruk av enveiskommunikasjon, fra politi og til publikum (Dagsvik, 2014, s. 44-78). Dette

står i kontrast til en av kommunikasjonsstrategiene til politiet, som er å «være aktive gjennom dialog med medier og innbyggere» (Politidirektoratet, 2011a, s. 2). Særlig kan man stille spørsmål ved hvorvidt politiet er aktive i dialogen når de i liten grad involverer seg i kommentarfeltet på Facebook (Dagsvik, 2014, s. 44-71). Om publikum opplever at politiet er lite tilgjengelige, kan det gi et inntrykk av at politiet ikke er interessert i et samspill med publikum.

I det lokalorienterte forebyggende arbeidet er det et mål at lokalsamfunnet skal være problemeier (Tilley, 2012, s. 377). Det vil si at politiet har en koordinerende rolle som blant annet består i å gi lokalsamfunnet den informasjonen de trenger for å være i stand til å løse kriminalitetsutfordringene selv. Om lokalsamfunnet på en god måte blir rustet til å løse og forebygge fremtidig kriminalitet, vil man gå fra en reaktiv-, til en proaktiv tilnærming til problemene (Skogan, 2006, s. 34). Det å gi lokalsamfunnet råd, veiledning eller oppfordringer på Facebook kan være et viktig bidrag i dette arbeidet.

Politiforskeren Skorgan (2006, s. 29-30) legger vekt på at møter «ansikt til ansikt» fremmer tillit mellom politi og publikum. Når man møtes på sosiale medier sier det seg selv at denne menneskelige kontakten forsvinner. En undersøkelse gjort av Kripos i 2015 viser at publikum ønsker å forholde seg til andre mennesker på nett. Kanskje kan dette oppnås ved at de politiansatte opptre med fullt navn og profilbilde på sosiale medier. Det er likevel ikke klart om personlige profiler kan skape den samme nærheten og bli et slags substitutt for møtene «ansikt til ansikt» (KRIPOS, 2015).

Personlig eksponering av politiansatte på internett kan være problematisk. Risikoen for trusler eller sjikane vil være betydelig høyere for en politiansatt som bruker egen identitet på nett, enn en som driver en anonym profil på vegene av, for eksempel, et politidistrikt. For en anonym profil vil det være en utfordring å bygge relasjoner og skape tillit til publikum på nett. På den andre siden vil en slik profil både være enklere å drifte og tryggere for de politiansatte, fordi den ikke avhenger av personlig eksponering (KRIPOS, 2015). Samlet sett må nødvendigheten av personlig eksponering vurderes opp mot formålet med tilstedeværelsen.

3.3 Kunnskapsbasert politiarbeid på Facebook

Effektiv forebygging forutsetter at man har kunnskap om kriminaliteten man skal forebygge (Lie, 2015, s. 312). For å skaffe seg denne kunnskapen må politiet gå vitenskapelig til verks for å systematisere egne erfaringer, og sammenfatte denne med annen kunnskap enn sin egen (Finstad, 2013). Det er et uttalt mål at politiets arbeid skal være kunnskapsbasert (Politidirektoratet, 2018). Dette gjelder selvsagt også arbeidet på Facebook. Informasjon direkte fra kilden, primærkildeinformasjon, gir politiet riktig kunnskap som er verdifull for å få en korrekt analyse av kriminalitetsproblemer. Kunnskapen må også omhandle publikums vaner på nett, da dette er sentralt for å forstå hvordan man best bør arbeide på Facebook.

Kunnskapen man innehar kan blant annet omsettes til målrettede informasjonskampanjer mot unge. Kriminalitetstrender, oppfordringer, tips og råd kan ved hjelp av noen få tastetrykk spres til mange. Å dele informasjon med publikum er essensielt for god samhandling om kriminalitetsforebygging (Skorgan, 2006, s. 29). Informasjonen som blir gitt i slike kampanjer kan både rette seg mot potensielle lovbrøyttere og potensielle ofre (Erstad, 1997, s. 79). Å informere store grupper av mennesker på samme tid kan både ha et personorientert siktemål og et lokalorientert siktemål. Videre vil jeg se på holdningsendrende arbeid i et lokalorientert perspektiv.

3.3.1 Holdningskampanjer som en del av lokalorientert politiarbeid

Noen av informasjonskampanjene inneholder budskap som har som intensjon å endre mottakerne sine holdninger (Erstad, 1997, s. 78). Videre trekker Erstad (1997, s. 82) frem tre momenter som må ligge til grunn for at kriminalitetsforebyggende effekt skal kunne inntre ved holdningskampanjer. For det første må informasjonen oppleves som relevant for målgruppen, videre må informasjonen nå frem til målgruppen og til sist må målgruppen ta til seg informasjonen og bli med på tiltakene som foreslås (Erstad, 1997, s. 82).

Politi 2.0 analysen viser at publikum er interessert i å motta informasjon som kommer fra politiet på sosiale medier (Iversen & Dahl, 2010, s. 10-15). Informasjonen oppleves som mer relevant og om den omhandler oss selv, eller noe i vårt nærmiljø. Oppmerksomheten til barn og unge er en begrenset ressurs som mange aktører kjemper om. For at politiet skal være med i denne kampen er det viktig at man kommuniserer på de unge sine premisser. Dette kan være å bruke humor, eller et mindre formelt og lettfattelig språk som alle kan forstå (Grønli, 2014)

Om humor blir brukt på en utydelig måte, kan det føre til krenkelser eller bagatellisering av kriminalitet. Dette er selvsagt ikke ønskelig, og det er selvsagt noe politiet må være seg bevisst.

Noen ganger er intensjonen med å gi unge informasjon et ønske om bevisstgjøring. Unge som står på randen til å begå lovbrudd er ikke alltid oppmerksomme på konsekvensene det kan få å ha noe på «rullebladet» (Lie, 2014, s. 92). I en artikkel på NRK.no uttaler Torbjørn Trommestad, leder for forebyggende enhet ved Arendal politistasjon, at mange ungdommer tror at bruk av cannabis er lovlig. Ungdommene selv sier at mange er klar over at det er ulovlig, men at legaliseringskampanjer og debatter kan føre til ufarliggjøring eller rett og slett nysgjerrighet, som igjen fører til at mange prøver stoffet (Andersen, Ditlefsen & Sællmann, 2019).

Fra denne artikkelen kan man danne seg et inntrykk av at det er noe uklart for ungdom hva som er lovlig og hva som ikke er det. Narkotika-politikk er et omstridt tema, og holdningene enkelte viser til bruk av et ulovlig stoff, kan nok ikke generaliseres til at unge også syns at annen kriminalitet er greit. Dog kan saker som denne fortelle oss noe om viktigheten av at politiet arbeider med å opplyse barn og unge. En mulig måte å gjøre dette på er å gi unge informasjon gjennom Facebook om at bruk av cannabis faktisk er ulovlig. Hvordan informasjonen blir mottatt og i hvilken grad den blir etterlevd, kommer jeg tilbake til.

På samme tid kan informasjonen politiet formidler på Facebook, knyttet til risikoatferd eller lovbrudd, bidra til at ungdommene blir mer utprøvende eller eksperimenterende i sin adferd. Hvordan man kan unngå denne uheldige bieffekten er vanskelig å gi et konkret svar på, trolig kan det hjelpe å presentere konsekvenser på en saklig måte i tillegg til informasjonen. En annen fallgrube oppstår om politiet presenter en forventning om at ungdommen kommer til å begå lovbrudd (Lie, 2014, s.92). Dette vil kunne styrke majoritetsmisforståelsen, som dreier seg om at ungdom tror at majoriteten er mer utprøvende enn den faktisk er. Politiets oppgave blir da å korrigere feiloppfatninger og misforståelser angående dette (Hauge, 2004, s. 94).

Politi 2.0 analysen viser også at publikum er interessert i å dele informasjon som kommer fra politiet på sosiale medier (Iversen & Dahl, s. 10-15, 2010). Analysen er bygget på en kvalitativ undersøkelse hvor de fleste av respondentene var over 20 år, dermed er det vanskelig å overføre funnene til barn og unge sine holdninger. Likevel kan det tenkes at barn

og unge vil komme til å se informasjonen som politiet har delt, og dermed kan politiet treffe ønsket målgruppe selv om målgruppen selv, ikke deler informasjonen.

Tidligere i oppgaven er det pekt på at barn og unge bruker mye tid på sosiale medier. De fleste unge bruker tid på sosiale medier hver dag, og hele tre av ti på ungdomstrinnet og fire av 10 på videregående oppgir at de bruker mer enn to timer hver dag på sosiale medier (Bakken, 2019, s. 61). I Ungdata undersøkelsen er det ikke spesifisert hvilke sosiale medier de unge bruker, men fra andre undersøkelser vet vi at barn og unge fortsatt bruker Facebook, selv om det er en liten nedgang som er en del av en større trend (Ipsos, 2019).

Om informasjonen når målgruppen, de unge, har man kommet et stykke på vei. Men selv om de unge får informasjon betyr det ikke at de blir overbevist og vil endre holdningene sine. Det er her det hele blir noe komplisert og uoversiktlig. Som med all forebygging er det vanskelig å vite hva som hadde skjedd om man ikke hadde gjort et eller annet. Hadde den unge egentlig prøvd hasj om politiet ikke hadde advart mot det? Det er i praksis umulig å vite. Men i følge Erstad er det å gi publikum informasjon viktig, uavhengig av om man oppnår målbar forebyggende effekt eller ikke (Erstad, 1997, s. 81).

En kritikk av holdningskampanjer er at konflikten flyttes fra omgivelsene og inn i personen. Det blir personen i seg selv som ses på som årsak til lovbrudd. Ved å internalisere konflikten kommer de utenforliggende årsakene i bakgrunnen. Dermed blir tiltakene kun fokusert mot personer man tror kan begå kriminalitet. Disse tiltakene, som for eksempel holdningskampanjer, styrker oppfatningen om at det er den enkelte som er årsaken til lovbrudd (Giertsen, 1994, s. 298-299).

3.4 Etske utfordringer ved forebygging på Facebook

Det er ikke bare praktiske utfordringer ved tilstedeværelse på internett; det er også en rekke etiske og juridiske utfordringer. Om patruljering på internett skriver Sunde at selv om det er en del likheter mellom fysisk patruljering og den patruljering som skjer på internett, finnes det også betydelige forskjeller (Sunde, 2019, s. 600-603). Grensedragningen mellom forebyggende arbeid og etterforskning på internett, er noe mer utydelig enn den er i tradisjonelt politiarbeid. Derfor er det helt sentralt å klarlegge formålet med det vi foretar oss, fordi formålet vil angi hvilket regelsett som gjelder (Sunde, 2019, s. 599).

3.4.1 Potensialet for overvåkning

Videre problematiseres overvåkningspotensiale som ligger i internetteknologien. Det er ikke ønskelig at «politistyrken» på internett skal bli så stor at det går på bekostning av ytringsfriheten og personvernet (Sunde, 2019, s. 600-603). Per nå finnes det ingen egne etiske retningslinjer for politiets bruk av sosiale medier. Det kan tenkes å være etisk utfordrende for politiet å bruke teknologien til sin fordel, uten å gå på akkord med menneskerettighetene.

Mulighetene for overvåkning av publikum på internett blir også problematisk i et proporsjonalitets-perspektiv. Overvåkning av personer kan nok aksepteres når det er mistanke om alvorlig kriminalitet, men retten til privatliv og ytringsfrihet må veie tungt når det er snakk om mindre lovbrudd (Salin, 2000, s. 143). Potensielt kan svært inngripende metoder anvendes, i forebyggingens navn, uten at det står i forhold til det personen er mistenkt for.

3.5 Hvor vellykket er forebyggingen på Facebook?

Det sies at det generelt er vanskelig å måle forebygging. En av årsakene til dette er forebyggingen sin natur: man søker å endre noe som enda ikke har inntruffet (Giertsen, 1994, s. 300-307). Som tidligere pekt på i oppgaven består det forebyggende arbeidet på Facebook av flere ulike tiltak. I teorien kan man tenke seg at man bør isolere hvert enkelt tiltak, studere ønskede og uønskede effekter det har hatt, for deretter å slå fast hvor vellykket tiltaket har vært.

Problemet med denne teorien er at den ikke fungerer i praksis. Man kan ikke med sikkerhet si at et tiltak bare har fått en bestemt følge, eller omvendt. Tiltakene og følgene virker i et intrikat samspill man ikke kan plukke fra hverandre for å studere hver enkelt del (Giertsen, 1994, s. 300-305). Likevel kan kriminalitetsutviklingen over tid fortelle oss noe om trender og tendenser, og dermed gi en pekepinn på hvor vellykket forebyggingen har vært (Giertsen, 1994, s. 300-307).

En utfordring ved å se på trender og tendenser er at det tar lang tid fra man setter i verk tiltak, til man ser effekten. Dermed vil det igjen blir vanskelig å gjøre en sikker kobling mellom tiltak og effekt. I tillegg er politiet avhengig av samarbeid med andre etater i det forebyggende arbeidet. Samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT) er et av de viktigste

tverrfaglige samarbeidene i kommunene rettet mot unge (Gundhus, 2016, s. 200). Slikt samarbeid kompliserer målingen av det forebyggende arbeidet ytterligere.

Det er en utfordring at de ulike aktørene, som er en del av samarbeidet, er styrt av egen virksomhets mål- og resultatstyring, men at de ikke blir målt på samarbeidsindikatorer. Dette favoriserer strategier som rendyrker målbare og kortsiktige tiltak, som ligger tett opp til de ulike aktørene sin kjernevirksomhet. Det langsiktige og inkluderende forebyggende arbeidet kommer i bakgrunnen (Gundhus, 2016, s. 200).

Mye tyder på at det er vanskelig å måle det forebyggende politiarbeidet kvantitativt. Flere har derfor tatt til ordet for at forebygging heller burde måles i kvalitativ målestokk (Lie, 2015, s. 317). Det vil si at man kan undersøke hvordan de som blir «utsatt» for forebygging opplever det. Det kan blant annet bestå av å gjøre intervjuer med personer som har vært i kontakt med politiet for en forebyggende samtale, bekymringssamtale, eller lignende. Det er mye mulig at slik oppmerksomhet rundt den unge sin opplevelse av møte med politiet også vil bidra til å øke tillitten til politiet.

4.0 Avslutning

Sosiale medier har blitt en del av den naturlige kommunikasjonen mellom mennesker. Studier viser at publikum forventer at også politiet skal ta del på de nye arenaene på internett. Hvordan dette skal gjøres, og på hvilke premisser er derimot noe uklart.

Vi har sett at lokalorientert politiarbeid er den arbeidsmetoden som har flest likheter med politiets tilstedeværelse på Facebook. Likevel er den ikke direkte overførbar, og det ligger utfordringer i blant annet utstrakt bruk av enveiskommunikasjon fra politiet sin side. Dette kan føre til at publikum føler seg lite inkludert i det kriminalitetsforebyggende arbeidet.

Ungdom i aldersgruppen 13-18 år bruker mye tid på sosiale medier. Trender og utviklingen av nye sosiale medier går raskt, og de unge ønsker å bruk de tjenestene som er «nye og kule». Oppgaven har vist at det derfor kan by på utfordringer å nå de unge ved bruk av Facebook. Mye kan tyde på at det har blitt et sosialt medie for «de voksne». På samme tid viser undersøkelser at publikum er villige til å dele innhold som politiet publiserer, og dermed er mulighetene for å nå de unge likevel tilstede.

Videre belyste oppgaven noen av de etiske utfordringene ved politiets tilstedeværelse på sosiale medier. Av disse vil jeg trekke frem grensdragningen mellom etterforskning og forebygging, og muligheten for å overvåke befolkningen som tema som er særlig utfordrende for tilliten til politiet.

Avslutningsvis så oppgaven på hvordan man kan måle forebygging på Facebook. Funnene tyder på at det er en rekke utfordringer med å måle forebygging på generell basis. En mulig tilnærming er å måle forebyggingen kvalitativt, fremfor kvantitativt.

Som gjentatt til det kjedsommelige: Sosiale medier har kommet for å bli. Det vil si at politiet må finne en måte å være tilstede på som både tilfredsstillende krav fra politikere, publikum og politiet selv. Klare retningslinjer og tydelige regelsett vil være god hjelp for å være tilstede på en best mulig måte. Vi har sett at god kommunikasjon med publikum blir trukket frem som et av de viktigste virkemidlene for å oppnå god kontakt og ikke minst tillit blant publikum. Og det vil fortsette å være viktig, uansett hvor mye ny teknologi som tas i bruk.

5.0 Referanser

- Aas, G., Runhovde, S., Strype, J. & Bjørgo, T. (2010). *Trygghet i det offentlige rom*. (PHS Forskning). Oslo Politihøgskolen.
- Andersen, E. W., Ditlefsen, H. & Sællmann, S. K. (2019, 14. november) *Ungdom tror cannabis er lovlig*. NRK.no. Hentet fra https://www.nrk.no/sorlandet/politiet_-_ungdom-tror-cannabis-er-lovlig-1.14780552
- Bakken, A. (2019) *Ungdata. Nasjonale resultater 2019 (9/19)* Hentet fra <https://fagarkivet.oslomet.no/en/item/asset/dspace:15946/Ungdata-2019-Nettversjon.pdf>
- Balvig, F. og Holmberg, L. (2004). *Politi og Tryghed: forsøk med nærpoliti i Danmark*. København: Jurist og Økonomforbundets forlag.
- Dallan, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Dagsvik, S. C. (2014) *Kjør forsiktig! Og ha en god dag! Politiets bruk av Facebook som redskap for å utføre sitt samfunnsoppdrag* (Mastergradsavhandling, Universitetet i Agder) Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/221173>
- Enli, G. & Aalen, I. (2017, 15. november). Facebook. I Store norske leksikon. Hentet fra <https://snl.no/Facebook>
- Enli, G. & Aalen, I. (2018, 14. mai). Sosiale medier. I Store norske leksikon. Hentet fra https://snl.no/sosiale_medier
- Finstad, L. (2013) *Politiblikket*. Oslo: Pax
- Giertsen, H. (1994) Forebygging av kriminalitet: Altfor bredt og altfor smalt. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalitetsvitenskap*, 1994 (81), s. 1-19.
- Gundhus, H. O. I. (2016) Forebyggende politiarbeid – i spennet mellom kriminalitetskontroll og trygghet. I Granér, R. (Red.), *Innføring i politivitenskap* (1. utgave, s. 178-204) Oslo: Cappelen Damm
- Grønli, K. S. (2014, 11. desember). Dette treffer unge på sosiale medier. Hentet fra <https://forskning.no/partner-barn-og-ungdom-media/dette-treffer-unge-pa-sosiale-medier/524992>
- Halvorsen, K. (2008). *Å forske på samfunnet. En innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (5 utg.). Oslo: Cappelen Akademisk Forlag. (316 sider)

- Hestehave, N. K. (2013). *Proaktiv kriminalitetsbekæmpelse for politifolk*. Frederiksberg: Samfundslitteratur. (221 sider)
- Hauge, R. (2004) *Kriminalitetens årsaker: utsnitt av kriminologiens historie*. Oslo: Unniversitetsforlaget.
- Ipsos. (2019, 18. januar) Ipsos SoMe-tracker Q4'18. Hentet fra <https://www.ipsos.com/nb-no/ipsos-some-tracker-q418>
- Iversen, T. & Dahl, I. (2010). *Politi 2.0 – Kan sosiale medier bidra til økt dialog og samhandling mellom politi og publikum?* Hentet fra <http://midori8.files.wordpress.com/2010/08/33230523-politi-2-0.pdf>
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2014-2015). *Endringer i politiloven mv. (trygghet i hverdagen - nærpolitireformen)*. (Prop. 61 LS 2014-2015). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-61-s-2014-2015/id2398784/>
- KRIPOS. (2015). *Politiets tilstedeværelse på internett*. Oslo: Politie
- Lie, E. M. (2015). *I forkant: kriminalitetsforebyggende arbeid* (2. utgave). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Lomell, H. M. (1994) *Holmlia politipost i Oslo: et nærpoliti-eksperiment* (bind 76). Oslo: Institutt for kriminologi, Universitetet i Oslo
- Oslomet. (10.08.2016) Hva er Ungdata? Hentet fra <http://www.ungdata.no/Om-undersøkelsen/Hva-er-Ungdata>
- Politidirektoratet. (2011). *Kommunikasjonspolitik for politi- og lensmannsetaten*. Oslo: Politidirektoratet. Hentet fra <https://docplayer.me/11757501-Kommunikasjonspolitik-for-politi-og-lensmannsetaten.html>
- Politidirektoratet (2018, 13. februar) *Kriminalitetsforebygging som politiets primærstrategi 2018-2020*. Hentet fra <https://www.politiet.no/globalassets/05-om-oss/03-strategier-og-planer/kriminalitetsforebygging-politiets-primarstrategi.pdf>
- Politidirektoratet. (2017/2018). *Politiet mot 2025*. Hentet fra <https://www.politiet.no/globalassets/05-om-oss/03-strategier-og-planer/politiet-mot-2025---politiets-virksomhetsstrategi.pdf>
- Politiloven (1995). *Lov om politiet (LOV-1995-08-04-53)*. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1995-08-04-53>
- Politiet (u.å.) *Internettfilter*. Hentet 2.april 2020 fra <https://www.politiet.no/rad/overgrep-mot-barn/internettfilter/>

- Politiet (2018) *Strategi for fremtidig IKT-funksjon i politiet – sammendrag*. Hentet fra https://www.politiet.no/globalassets/05-om-oss/03-strategier-og-planer/strategi-for-fremtidig-ikt-funksjon-i-politiet_-sammendrag.pdf
- SSB (2017, 12. september) Ni av ti surfer på nettet hver dag. Hentet fra: <https://www.ssb.no/teknologi-og-innovasjon/artikler-og-publikasjoner/ni-av-ti-surfer-pa-nettet-hver-dag>
- Store norske leksikon (2020, 11. mars) Mørketall. Hentet fra <https://snl.no/m%C3%B8rketall>
- Statistisk Sentralbyrå. (2017, 12. september) *Ni av ti surfer på nettet hver dag*. Hentet fra <https://www.ssb.no/teknologi-og-innovasjon/artikler-og-publikasjoner/ni-av-ti-surfer-pa-nettet-hver-dag>
- Staude, C. & Marthinsen, S.T. (2013). *Sosial kommunikasjon: personlig – samtale – verdi*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Sunde, I. M. (2019). Patruljering på internett. I K. E. Sæther, K. Kvande, R. Torgersen & U. Stridbeck (Red.). *Straff & frihet: Til vern om den liberale rettsstat. Festskrift til Tor-Aksel Busch* (s. 597-608). Oslo: Gyldendal Juridisk
- Sahlin, I. (2000) *Brottsprevention: Som begrep og samhällsfenomen*. Aktiv forlag.
- Tilley, N. (2012). Modern approaches to policing: Community, problem-oriented and intelligence-led. I T. Newburn (Red.), *Handbook of policing* (2. utg.). (s. 373-403). London: Taylor and Francis.